

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อนำไปสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย จากนั้นนำมาจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. สรุป อภิปรายผล

แนวคิดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นมาจากทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หลักประชาธิปไตย และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจอธิปไตยทั้ง 3 อำนาจ ประเทศไทยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจทั้งสามด้วย ซึ่งในอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ มีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น การเสนอกฎหมาย การตรวจสอบการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การออกเสียงประชามติ และการเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นแต่สำหรับอำนาจตุลาการนั้นยังพบข้อจำกัดในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นคดีที่มีอัตราโทษที่จำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจึงต้องใช้ความระมัดระวังมากกว่าในคดีอื่น ๆ

การวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในคดีอาญานั้นมาจากการวิเคราะห์รูปแบบของต่างประเทศตามกฎหมาย

ต่างประเทศ คือ Constitution of United states, Title 28 of the United States Code: Chapter 121-Juries; Trial by Jury และ Federal rules of Criminal Trial สหรัฐอเมริกา Jury Act ,1974 สหราชอาณาจักร Act on Citizen Participation in Criminal Trials, 2016 สาธารณรัฐเกาหลี Courts Constitution Act, 1975 (Gerichtsverfassungsgesetz: GVG) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี Code of Criminal Procedure, 1810 (Code de procédure pénale) สาธารณรัฐฝรั่งเศส และ The Act Concerning Participation of Lay Assessors in Criminal Trials (The Lay Assessor Act, 2004) ประเทศญี่ปุ่น และวิเคราะห์กฎหมายไทย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2554 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2556

ผลของการวิจัยสามารถสรุปประเด็นที่นำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา ดังนี้

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของต่างประเทศมี 2 ระบบ คือระบบลูกขุน และระบบผู้พิพากษาสมทบ โดยประเทศที่ใช้ระบบลูกขุน คือ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลี ส่วนประเทศที่ใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบ คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น โดยระบบลูกขุนและระบบผู้พิพากษาสมทบนั้น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีตั้งแต่ การร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจและร่วมตรวจสอบ

สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาพบในระบบผู้พิพากษาสมทบ และระบบพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยระบบผู้พิพากษาสมทบจะมีในศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้น คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า

ระหว่างประเทศกลาง แต่ยังไม่มีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญาส่วนระบบพยานผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ให้ความคิดเห็นเท่านั้น และความคิดเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ผูกพันผู้พิพากษาที่ต้องตัดสินตาม พยานผู้เชี่ยวชาญจึงไม่มีบทบาทที่แท้จริงในการมีส่วนร่วมในการทำคำพิพากษาอีกทั้งระบบพยานผู้เชี่ยวชาญมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะการร่วมรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ระบบพยานผู้เชี่ยวชาญจึงมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่น้อยมาก จึงสามารถสรุปได้ว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทยมีอยู่น้อยมาก ประเทศไทยจึงต้องมีการหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ระบบลูกขุนยัง ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของไทยเพราะยังคงยึดมั่นต่อการมีสมัครพรรคพวก ญาติมิตร และความเป็นกันที่พี่น้องอยู่จึงอาจกระทบต่อความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ระบบที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย คือ ระบบผู้พิพากษาสมทบ เพราะเป็นระบบที่ให้ประชาชนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีร่วมกับผู้พิพากษาและกำหนดโทษได้ เป็นการให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับผู้พิพากษาทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในระบบผู้พิพากษาสมทบมีการไต่รตรงจากทั้งนักกฎหมายและภาคประชาชน จะทำให้ได้คำพิพากษาที่มีความยุติธรรมและถูกต้องมากขึ้นประกอบกับระบบผู้พิพากษาสมทบมีการใช้ในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในประเทศไทยอยู่แล้ว จึงน่าจะมีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับศาลอาญา ซึ่งการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญาไทยนั้นจะต้องมีรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยด้วย

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

จากผลการวิจัยพบว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย ซึ่งหากจะให้ มีระบบนี้ในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาแล้ว การวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่จะให้มีอยู่ในการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา ดังนี้

(1) ประเภทคดีอาญา

ประเภทความผิดอาญา มี 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา และความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าในระยะแรกควรนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่หากจะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในความผิดทั้งหมดตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ประเทศไทยอาจยัง ไม่มีความพร้อม จึงกำหนดไว้ให้นำมาใช้เพียงความผิดบางฐานเท่านั้น คือความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง และลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเพราะความผิดลักษณะเหล่านี้ เกี่ยวข้องกับสังคม เป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชน การตัดสินคดีเหล่านี้จึงควรต้องมีความคิดเห็นของประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย

(2) คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ

(2.1) คุณสมบัติหลัก

คุณสมบัติหลักกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบมีสัญชาติไทย สามารถ ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ดี อายุของผู้พิพากษาสมทบที่มีเหมาะสม คือ 35 ปี จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคดี

(2.2) คุณสมบัติต้องห้าม

คุณสมบัติต้องห้ามในการเป็นผู้พิพากษาสมทบ คือ

- (1) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (2) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (3) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (4) ไม่เป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีอาญา
- (5) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
- (6) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรค ดังนี้
  - ก. โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
  - ข. วัณโรคในระยะอันตราย
  - ค. โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
  - ง. โรคติดยาเสพติดให้โทษ
  - จ. โรคพิษสุราเรื้อรัง
- (7) ไม่เป็นข้าราชการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น

หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ ทนายความ หรือเป็นเจ้าของหน้าทีในศาล ในสำนักงานอัยการ หรือในสถานีตำรวจ

(2.3) องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี

องค์คณะในคดีที่มีผู้พิพากษาสมทบประกอบด้วย ผู้พิพากษา จำนวน 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คน โดยไม่จำเป็นต้องมีจำนวนผู้พิพากษาสมทบมากเพราะผู้พิพากษาสมทบ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความคิดเห็น เพื่อเป็นการช่วยผู้พิพากษาในเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีวิชาชีพเฉพาะ ส่วนจำนวนผู้พิพากษานั้นเนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ในศาลชั้นต้น ตามที่บัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้นจะต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักดังกล่าว จึงต้องมีผู้พิพากษา 2 คนเป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษาสมทบ

(2.4) วิธีการได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบ

การได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบมาจาก 2 วิธีการ คือ

(1) มาจากการรับสมัครผู้ที่สมัครใจ ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ

(2) มาจากหน่วยงานส่งตัวมาเนื่องจากคุณสมบัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีวิชาชีพเฉพาะด้าน ซึ่งในบางพื้นที่อาจจะขาดแคลนผู้มีความรู้เฉพาะดังกล่าวมาสมัคร ฉะนั้นนอกจากการเปิดรับสมัครแล้ว ควรมีการขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ให้ส่งบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีวิชาชีพเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบได้

ผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาต้องผ่านการตรวจร่างกาย การอบรม การสอบข้อเขียน และการสอบสัมภาษณ์ซึ่งก่อนที่จะมีการทดสอบความรู้ นั้น ควรจัดการอบรมขึ้นก่อนเพื่อในการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์จะสามารถประเมินความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม และความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบได้ ส่วนเนื้อหาที่ใช้ในการอบรมควรจะประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังนี้

- (1) วิธีพิจารณาความอาญา
- (2) กฎหมายอาญา
- (3) การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน
- (4) หน้าที่ของข้าราชการตุลาการและผู้พิพากษาสมทบ
- (5) จริยธรรมของข้าราชการตุลาการและผู้พิพากษาสมทบ

ส่วนผู้พิพากษาสมทบที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ไม่จำเป็นต้องผ่านการสอบข้อเขียนหรือสอบสัมภาษณ์อีก เพราะการที่องค์กรต่างๆ ส่งมาเพื่อเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นจะต้องมี

การคัดกรองคุณสมบัติมาจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว แต่ควรจะมีการอบรม เพื่อให้ผู้ที่มาเป็นผู้พิพากษาสมทบเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีและหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ

(2.5) อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ

ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบนั้น มีการกำหนดสภาพให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญาและผู้พิพากษาสมทบจะมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่เหมือนผู้พิพากษา ซึ่งผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและกำหนดโทษร่วมกับผู้พิพากษา ซึ่งในการลงโทษจำเลยนั้น จะใช้หลักเสียงข้างมากในการลงโทษจำเลย

(2.6) วาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบ

ผู้พิพากษาสมทบจะมีวาระการทำงานสามปี และไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ เพราะประเทศไทยยังพบปัญหาในเรื่องของระบบอุปถัมภ์หากให้มีผู้พิพากษาสมทบมีวาระการทำงานที่ยาวนานเกินไป อาจจะทำให้ผู้พิพากษาสมทบใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่ หาประโยชน์ส่วนตัวได้ ส่วนผู้พิพากษาสมทบที่มาจากความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ควรจะมีวาระการทำงานเป็นคดี ๆ เพราะผู้พิพากษาสมทบที่มาจากหน่วยงานไม่ได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจ ซึ่งหากจะให้มาทำหน้าที่ในระยะยาวบุคคลเหล่านี้อาจจะไม่พร้อมที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่

(2.7) การพ้นจากตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ

ในเรื่องการพ้นจากตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาควรพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้พิพากษาสมทบ
- (5) ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามเวรปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดถึงสามครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(6) ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ

(2.8) ผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา

เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการสืบพยานในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกา การมีผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาจึงยังไม่มีคามจำเป็น ฉะนั้นในคดีอาญาที่มีการพิจารณาโดยผู้พิพากษาสมทบ จึงต้องใช้หลักเกณฑ์เดียวกับในคดีอาญาทั่วไป คือ นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการอุทธรณ์ ฎีกามาใช้ด้วยเช่นกัน

3) โครงสร้างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา

จากข้อสรุปผลการวิจัยได้นำไปสู่การจัดทำร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... โดยมีโครงสร้างกฎหมาย ประกอบด้วย 5 หมวด 20 มาตรา และบทเฉพาะกาล (รายละเอียดของบทบัญญัติ คู่มือที่ 6) ดังนี้

หมวด 1 คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ

- คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ (ร่างมาตรา 8)

หมวด 2 การได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบ

- วิธีการแรก คือ การรับสมัครผู้มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด (ร่างมาตรา 10)
- วิธีการที่สองคือ ผู้พิพากษาสมทบที่มาจากหน่วยงาน (ร่างมาตรา 11)
- หลักเกณฑ์การคัดเลือก (ร่างมาตรา 12-มาตรา 14)

หมวด 3 การดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ

- วาระการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ (ร่างมาตรา 15)
- การพ้นจากตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ (ร่างมาตรา 16)

หมวด 4 ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ

- สถานภาพของผู้พิพากษาสมทบ (ร่างมาตรา 17)
- ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาสมทบ (ร่างมาตรา 18)
- องค์กรคณะและหลักการลงคะแนนเสียงเพื่อลงโทษจำเลย (ร่างมาตรา 19)

หมวด 5 อุทธรณ์และฎีกา (มาตรา 20)

บทเฉพาะกาล (มาตรา 21)

4) การพิสูจน์สมมติฐาน

ในการวิจัยนี้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย คือ ระบบผู้พิพากษาสมทบ เพราะเป็นระบบที่ให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับผู้พิพากษา ทำให้ได้คำพิพากษาที่มาจากนักกฎหมายและภาคประชาชน การมีผู้พิพากษาสมทบมีในการร่วมพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นมีข้อกำหนดในเรื่องประเภทคดีอาญา คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีการได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ วาระการทำงาน การพ้นจากตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา จะทำให้ระบบผู้พิพากษาสมทบที่สมบูรณ์ตามเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา”

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้นั้นมีความถูกต้องดังดูได้จากร่างกฎหมายว่าด้วยผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา

2. ข้อเสนอแนะ

ร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... ที่ได้จัดทำขึ้นนี้ หากจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยได้นั้นการวิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... จะทำให้มีกฎหมายต้นแบบในการตรากฎหมายกลางที่สามารถให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ เป็นการสร้างศักยภาพให้ประชาชนคนไทย มีความรู้ ความเข้าใจ สนใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการประเทศในการพัฒนาทั้งด้านกระบวนการยุติธรรม และพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เพื่อให้ร่างกฎหมายต้นแบบที่ได้จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

2.2 การตรากฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปตามความในมาตรา 2 คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจึงควรต้องอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งร่างพระราชบัญญัติผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา พ.ศ. .... ดำเนินการตราระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญา เพื่อให้ได้ผู้พิพากษาสมทบมาปฏิบัติหน้าที่ โดยมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการรับสมัคร วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติ การจัดอบรมและวิธีการทดสอบความรู้ เกณฑ์การผ่านการคัดเลือก และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในแต่ละศาล ซึ่งควรจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาที่เป็นหัวหน้าในแต่ละศาล เป็นประธานกรรมการ ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลนั้น ๆ อย่างน้อย 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานอื่น จำนวน 2 คน โดยมีเลขานุการศาลนั้น ๆ เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการและให้คณะกรรมการมีอำนาจ ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ตรวจสอบและกลั่นกรองคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร
  - (2) จัดให้มีการอบรมภาควิชาการ ประเมินผลและพิจารณาความเหมาะสมของผู้สมัคร
  - (3) เสนอรายชื่อผู้สมัครที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบพร้อมด้วยผลการพิจารณาความเหมาะสมต่อคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม
  - (4) แต่งตั้งบุคคลเพื่อดำเนินการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมายภายในอำนาจหน้าที่
  - (5) เชิญบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร
  - (6) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้พิพากษาสมทบในแต่ละสาขาวิชาชีพ
- 3) ให้คณะกรรมการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อให้คณะกรรมการมีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร พิจารณาความเหมาะสมและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ดำเนินการสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่า ประเมินผลเสนอชื่อสังเกตพร้อมทั้งเสนอรายชื่อผู้สมัครที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบต่อคณะกรรมการ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าประเด็นที่สมควรนำไปศึกษาและวิจัยต่อไป เพื่อให้ประเทศไทยมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาให้มาก ดังนี้

1) การมีผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาที่มีการพิจารณาแบบกลุ่มตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น ในคดีสิ่งแวดล้อม คดีผู้บริโภค เพราะคดีเหล่านี้จะมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับสังคมเป็นวงกว้างและมีลักษณะเฉพาะ อาจต้องให้ประชาชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้คำพิพากษามีความน่าเชื่อถือ จึงควรมีการศึกษาว่าคดีเหล่านี้ควรนำระบบลูกขุนหรือผู้พิพากษาสมทบมาใช้ถึงจะมีความเหมาะสม และควรมีรูปแบบอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

2) ศาลชั้นอุทธรณ์มีทั้งหมด 5 ศาล คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลล้มละลาย และศาลภาษีอากร ซึ่งศาลชั้นอุทธรณ์ทั้ง 5 ศาลจะพิจารณาคดีที่มีความซับซ้อน และเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งมีผู้พิพากษาสมทบเพียงในศาล คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ดังนั้นการวิจัยจึงเสนอให้มีการศึกษาและวิจัยความเหมาะสมในการให้มีผู้พิพากษาสมทบในศาลล้มละลาย และศาลภาษีอากร

3) ในชั้นอุทธรณ์ของศาลชั้นอุทธรณ์ปัจจุบัน ไม่มีผู้พิพากษาสมทบแต่เนื่องจากคดีที่อุทธรณ์ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ที่ควรได้รับการพิจารณาจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะเพื่อช่วยให้การพิจารณาพิพากษามีความถูกต้องและยุติธรรมมากขึ้น ดังนั้น จึงมีข้อเสนอให้มีการศึกษาและวิจัยถึงความเหมาะสมที่จะให้มีผู้พิพากษาสมทบในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ